

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Be-reshit

Shelomoh ben Yitshaḳ

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

1

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10050

הבהמה למינה וכל הרמש הרמש על הארץ
 למינה וכל העוף למינה וכל צפור כל-בנה :
 טו ויבאו אל-נח אל-התבה שנים שנים
 מכל-הבשר אשר-בו רוח חיים :
 יז והבאים זכר ונקבה מכל-בשר באו
 באשר צנה אתו אלהים ויסגר יהוה בעדו :
 יז והיה המבול ארבעים יום על-הארץ
 וירבו המים נשאו את-התבה ותרם מעל
 הארץ : יח ויגברו המים וירבו מאד על-
 הארץ ותלך התבה על-פני המים :
 יט והמים גברו מאד מאד על-הארץ
 ויבסו כל-ההרים הנבחים אשר-תחת כר-
 השמים : כ חמש עשרה אמה מלמעלה
 גברו המים ויבסו ההרים : כא ויגוע כל-
 בשר הרמש על-הארץ בעוף ובהמה
 ובתיה ובכל-השרץ השרץ על-הארץ וכל
 האדם : כב כל אשר נשמת-רוח חיים
 באפיו מכל אשר בהרבה מתו : כג וימח
 את-כל-היקום אשר על-פני האדמה
 מאדם עד-בהמה עד-רמש ועד-עוף השמים

שלישי

לזוהי וכל-עופא לזוהי כל ציפור כל דפרח :
 טו ועלו עם-נח לחבוקא תרין תרין
 מכל-בשרא דביה רוחא דחיי טו ועליא
 דכר ונוקבא מכל-בישרא עלו במה דפקיד
 נחיה יי ואגין יי במימריה על-והי :
 יז והוה טופנא ארבעין יומין על-
 ארעא וסגיאוי מיא ונטלו ות-חיבותא
 ואתרמת מעל ארעא : יח ותקיפו מיא
 וסגיאוי לתדא על-ארעא ומחלכא חיבותא
 על-אפי מיא : יט ומיא תקיפו לתדא
 לתדא על-ארעא ואתחפיו כל טורי
 דמיא דתחות כל שמיא : כ חמש עשרי
 אמין מלעילא תקיפו מיא ואתחפיו
 טורי : כא ומית כל-בשרא דרחיש
 על-ארעא בעופא ובבעירא ובחיתא
 ובכל-ריחשא דרחיש על-ארעא וכל
 אינשא : כב כל דנשמתא רוחא דחיי
 באפוהי מכל די בבישתא מיתו : כג ומחא
 ית-כל יקומא די על-אפי ארעא
 מאנשא עד-בעירא עד-ריחשא ועד-

וימחו

דשי

עופא

(ג) כנף לשון נושא (ויקרא א) ושם אותו כנפיא שפילו כולתה עולה אף כן אפור כל מין פרחות נושא :
 (ד) ויסגור ה' בעדו - הגין עליו שלא שברוה הקוף התיבה דוכים וחרייות והיו מורגות בהם ופשוטו של מקרא סגר כנגדו מן המים
 וכן כל בעד שבמקרא לשון כנגד הוא (ראשית ב) בעד כל רחם בעדן ובעד כנין (איוב ב) עור כעד עור (תהלים ג) מן בעדי
 (שמאל א יב) התפלל בעד עבדך - כנגד עבדך : (ז) וחרם מעל הארץ - תזקעת היתה כמים י"ח חזרה כסמינה טעונה שתזקעת
 זקנתה כמים ומקראות שלפנינו ויחיתו : (ח) ויגברו - מחליטין : (כ) חמש עשרה אמה מלמעלה - של כל גובה כל
 ההרים לאחר שהטוהתם לראשי ההרים : (כב) נשמת רוח חיים - נשמה של רוח חיים : אשר בהרבה - ולא דגים שבים -
 (סנהדרין קא) (כג) וימח - לשון ויפעל הוא וחינו לשון ויפעל והוא מוגזרת וימן וימן - כל תיבה שקופה ה"א כגון כנה מוח קנה
 כשהוא

באר רחובות דקדוקי דשי

תלתא שרשים חפיקת : (ג) גרסינן בחולין דף קל"ט ע"ב כשיק טמא בטור משלוח הקן ונלן א"ר יצחק דאמר קרא כי יקרא קן
 לטור לפניך עוף משמע לן בין טאר בין טמא בטור טמא לט אשכחן דתיקרי בטור טמא לט אשכחן דתיקרי בטור תא טענה כל יצחק כל כנף מתי
 לא

לזניה כל צפור כל דפנה : טו ועלו לגור נח להיבחרתא תרין מכל בשרא דביה דתאי דמי ז

טז ועלויא דבר ונקבא מן כל בשרא עאלו חכמא דפקוד

יתיה יי ואגין מימרא דין ית מרעא דתיבוקתא באנפיה : יז ונקורה

טרבקנא ארבעין יקמין על ארעא ופגיאוי בנא ונטלו נר היבוקתא

ואיתקמת מעל ארעא : יח ותקפוי בנא ופגיאוי לתרא על ארעא והות תיבוקתא מהלכא סתויא על אפי בנא :

יט ופנא תקפוי לתרא על ארעא ואתחביאו כל טרביא רמנא דתחורת כל שמיא : כ חמיקרי נקמדין מלעיל

תקפוי בנא ואיתחביאו טרביא : כא וארתחמסי כל בשרא דרחיש על ארעא בעופא וקבעינא וקבתתא וקבל

דחשא דרחיש על ארעא וכל קני גשא : כב כל דנשמת רוח חין באנפוי מכל דבשמתא מיתא : כג ושיצוי ית

כל גונרת אעש וקבעיר דעל אנפי ארעא מאינשא עד בעירא עד רחשא ועד עופא דפנה באויר שמיא ואישמיצוי מן

ירושלמי
ומס מימריה דין עלויה :

באר רחובות דקדוקי דשיי

לאו צפור בין טהור בין טמא כל כנף סודים לא צפור טהור כל כנף טמא ומגבים ע"כ לשון הגמרא וכהנה נשאלתי הרי התקטין סוכר במלת כל כנף לא נכלל כי אם מגבים לחודיה והתרנין סוכר במלת כל כנף נכלל עוף טמא וגם מגבים ורש"י לא זכר כחומר כלום מן עוף טמא רק יין

מכלל יופי

הארץ היו מתים כל מיני הדגים שהיו בכל הימים ואברו מן העולם ולא ראה השם יתעלה להשחית כל העולם ולהחזירו לתהו ובהו ולא לברוא עולם חדש שהרי השאיר מכל מין ומין ואמר להחיותם עסנח בתיבה והדגים לא היה להם דרך להחיותם ולהשאיר מהם עם נח בתיבה כי אין דרך חיותן כי אם כמים :

אמר המהבר עתה הבינותי מה שכתב הראב"ע בפירושו ספר קהלת בפסוק (מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעל) סי' ג' ז' והפרש יש בין נשמו ונפש כי לא מצאנו בכל המקרא נשמה כי אם על בני אדם כענין (ימעינה) (נחה) נשמה לעמ עליה) . (וכל אשר נשמת רוח חיים כאפיו שכ על האדם לבדו עד כאן והוא דבר נכוח כי כל החכמים כי איך אפשר לשוכאל האדם אחר שאמר הכתוב מכל אשר בחרבה ואדם אין בים להבדיל ולומר מכל אשר בחרבה אכל כמה שכתב החכם רבי יוד קמחי שנשמת חיים שבאר האדם ורוח חיים על שאר בעלי חיים אשר בחרבה אבל דגים שבים לא מתו וכולי נתישב לנו כ"ה . גם הבינותי כונת המדקדקים ז"ל כי הרצון באמרם באסמוך על סמוך רוצה לומר כי הסמוך הראשון הנסמך על השני איננו נסמך עליו על האמת רוצה לומר שלא יודיע הנסמך השני שום הודעה לראשון אך הוא כמוהו בענין ואם המלות שונות והדמיון מנשמת רוח חיים כי לא הודיע הרוח דבר לנשמה אך הכונה נשמת חיים ורוח חיים וכן (ימעינה) (מבצר) משגב תומכותך) והדמיון להם . והטעם על זה לפי דעתי על בהרם הקצור בכל ענין בדבר אשר לא תקצר ההבנה כי שימונה מלה אחת במקום שתיים עד כאן בקרקבה על משקל פקרה חקא וזוהי הריש היה דגיש . (כג) (וימח) . מבנין הקל מן מחה בשקל (כדחזית) (וישע"י) מן שעה והוא פועל וצא : וישכו

טו חכמא . ומ' לאמרו שהיו בני דורו אומרים אלו אלו רוחים אותו שנכנס אל התיבה אלו מזכרים אותה והורגים אותו אחר הקב"ה אפי' מכניסו ליעני כלם ונראה דכרמי יקום : (טז) **ויסגור** ה' בעדו הגין עליו שלא יזיקו החיות כתבה . או טעמו סגר את התיבה שלא נפתחה מהמים והרמות כי לולא כן היו מתים למעטם : (בעדו עליון) : (כב) (כל אשר נשמת רוח חיים) דומה כי כל רוח בעלי חיים יקרא נשמה ולפיכך נסמך אל רוח כלומר כל שיש בו נשמות רוח כלומר הנועה והראב"ע כתב כל אשר נשמת רוח חיים שבה אל האדם כי לא מצאנו נשמה חוץ מנשמת האדם ורבים אומרים שנקראת כן בעבור שהיא מן השמים ואם הם שנים שרשים נמצא כמוהו רבים . ובפירושו בפרשת בראשית על פסוק ויפה באפיו נשמת חיים ה' על פי שרוח ונפש נשאלים גם כן פעמים לנשמת האדם נשמה הוא שם מיוחד לנשמת האדם ואף על פי שאמר כל אשר נשמת רוח חיים כאפיו פירושו נשמת חיים ורוח חיים כי שניהם סמוכים לחיים כמו (יחזקאל) (מבחר וטוב לבנון) . (ימעינה) (חכמי יעצו פרעה) . נשמת חיים על האדם זרות חיים על שאר בעלי חיים אשר בחרבה וכפר' זו כל אשר נשמת רוח חיים כאפיו שניהם סמוכים נשמה ורוח כאלו אמר נשמת חיים ורוח חיים וכן סמוך על סמוך (מבחר וטוב לבנון) (יחזקאל) (את מספר מפקד העם) . (איוכ') (נחרי נחלי דבש וחמאה) והדומים להם ואמר נשמת חיים על האדם אשר בחרבה אבל דגים שבים לא מתו כי במים הוא גדולם ועוד שאינם (עם) האדם ביבשה שימותו בעבור ומה שאמר בחרבן הארץ (הטעם) (וגם דגו היס יאספו) ואמר (כנ"ה) (אסף עוף השמים ודגו היס) שם נאמר דרך גזמא . ואפילו היה הדבר כמשמעו שם מוזכר בארץ פרמית ואם מתו הדגים באותו יום הסמוך לאותה הארץ לא מתו כימים אחרים ולא אבר המין והוא אבל כמובל שהיה הרבן כל

וימחו מן-הארץ וישאר אר-נח ואשר אתו
 בחבה : כד ויגברו המים על-הארץ
 המשים ומאת יום : א ויזכו אלהים
 את-נח ואת-כל-החיה ואת-כל-הבהמות
 אשר אתו בחבה ויעבר אלהים רוח על-
 הארץ וישבו המים : ב ויסכרו מעינת
 תהום וארבת השמים וכלא הגשם מן-
 השמים : ג וישבו המים מעל הארץ
 הלוך ושוב ויחסרו המים מקצה המשים
 ומאת יום : ד ותנח התבה בחדש השביעי
 בשבעה-עשר יום להדש על הרי אררט :
 ה והמים היו הלוך וחסור עד החדש
 העשירי בעשירי באחד להדש נראו ראשי
 ההרים : ו ויהי מקץ ארבעים יום
 ונפתח נח את-הלון התבה אשר עשה :
 ז וישלח ארת-הערב ויצא וצואו ושוב
 עד-יבשת המים מעל הארץ : ח וישלח
 את-היונה מאתו לראות הקלו המים מעל
 פני האדמה : ט ולא-מצאה היונה

עופא דשמיא ואתמחיו מן-ארץ
 ואשתאר ברס-נח דעמיה בתיבותא :
 כד ותקיפומיא על-ארעא מאה וחמשין
 יומין : א ודכיר יי ית-נח וית-כל-חיותא
 וית-כל-בעינא דעמיה בתיבותא ויאעבר
 יי רוחא על-ארעא ונהו מים : ב ואסתכרו
 מבויעי תהומא וכווי דשמיא ואתכלי מטרא
 מן-שמיא : ג ותבו מים מעל ארעא
 אזלין ומיבין וחסרו מים מסוף מאה וחמשין
 יומין : ד ונחת תיבותא בירחא שביעאה
 בשבעת-עשרא יומא לירחא על-טורי
 קרדו : ה ומים היו אזלין וחסרון עד
 ירחא עשיראה בעשיראה בחד לירחא
 אתחניאו רישי טוריא : ו והנה מסוף
 ארבעין יומין ופתח נח וית-כות תיבותא
 די עבר : ז ושלח ית-עורבא ונפק מיפק
 ותאיב עד-דבישו מים מעל ארעא :
 ח ושלח ית-יונה מלונתיה למחו אס-
 קלו מים מעל אפי-ארעא : ט ולא-אשבתח

מנוח

רשי

יונה

כשהוא נותן וי"ד כראש בקוד כחורק תחת הי"ד (ד) : אך נח' לבד נח וזכר פשוטו ומדרש אנדה (ב"ר) גונת וכו' דס עטורת
 הכמות וכו' וי"א שאמר מונות לחרי וכיטו ועליו כחור (משלי יא) הן נדיק כארץ יסולס : (א) ויזכור אלהים . זה
 הסס מדת הדין היא ובהפכה למדת רחמים על ידי תפלת הדיקים ורשעתן של רשעים הוככת מדת רחמים למדת הדין שחומר (בראשית ו)
 וירא ה' כי רבה רעת האדם וילחמה' חמה והוא סס מדת רחמים : ויזכור אלהים את נח וגו' . מהזכור להס לכהמות ומתם של
 השמיתו דרכס קודם לכן ולא שמו כתיבה : ויעבר אלהים רוח . רוח תכחומין והנחה עברה לפניו : על הארץ . על עסקי הארץ :
 וישבו . כמו (אסתר ב) כשוך חנות המלך לשון הנחת חמה : (ב) ויסכרו מעינות . כשפתחו כתיב כל מעינות וכלן חין
 כתיב כל לפי שנסתיירו מהם חותן ש"ס סוד עורך לעולם כגון חמיטכריא וכו' לא כהן : ויכלא . וימנע כו' (ההלים ט) לא תכלח
 דחניך (בראשית כו) לא יכלה מנוח : (ג) מקצה המשים וכו' יום . התחילו לשקור והוא אחד כסיון . כיצד כ"ו כסליו
 פסקו הנשמים טרי' ג' וכליו וכו' ט וטבת הרי ל"כ וסבט ולדרוניסן ולירק"ה הריק"ג : (ד) בחדש השביעי . סיון והוא שביעי
 לכסליו סבט פסקו הנשמים : בשבעה עשר יום . מכלן אתה למד שהיה התיבה משוקעת כמים ו"ה חמה . שהרי כתיב בעשירי באחד
 לחדש נראו ראשי ההרים זה אס שהוא עשירי למרחשון לירידת גשמים וסס היו גבורים על ההרים חמש עשרה חמה וחסרון מים אחד כסיון
 עד אחד באב חמש עשרה חמה לששים יום הרי חמה לד' ימים נמלא סב"ו כסיון לא חסרו חלא ד' חמות ונחה התיבה
 ליום הקמרת למדת שהיתה משוקעת י"ה חמה במים שכל ראשי ההרים : (ה) בעשירי נראו ראשי ההרים . זה אס שהוא עשירי
 למרחשון